

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.20072370>

Innovatsion tyutorlik faoliyatini tashkil etishda psixologik-analitik metod va vositalardan foydalanishning o'рни

Muxammadjonova Madinabonu Isroiljon qizi –
Farg'ona davlat universiteti tayanch doktoranti
E-mail: madinabonumuhammadjonova07@gmail.com

***Annotatsiya.** Mazkur maqola orqali tyutorlik faoliyati rivoji, tyutorlarning innovatsion faoliyati samaradorligini oshirishda, talabalar bilan sifatli hamkorlik faoliyati olib borishda foydalaniladigan metod va texnikalar yoritilgan bo'lib, ushbu ma'lumotlar va tahlil-tavsiyalar tyutorlar va bo'lajak tyutorlar uchun ish faoliyatini mazmunli olib borish, talabalar bilan guruhda oson ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.*

***Kalit so'zlar:** tyutor, kadrlar, metod, innovatsion faoliyat, texnikalar, guruh, individual, ta'lim, antik davr, zamonaviy pedagogika, muhit.*

Роль использования психологически-аналитических методов и инструментов в организации инновационных тьюторских мероприятий

***Аннотация.** В данной статье освещается развитие методов и приемов проведения тьюторских занятий, способы повышения эффективности инновационной деятельности тьюторов и качественного сотрудничества со студентами. Представленная информация, анализ и рекомендации помогут тьюторам и будущим тьюторам осмысленно выполнять свою работу и развивать навыки эффективной работы в группах со студентами.*

***Ключевые слова:** тьютор, персонал, метод, инновационные виды деятельности, техники, группа, индивидуальный, образование, античность, современная педагогика, окружающая среда.*

The role of using psychological-analytical methods and tools in organizing innovative tutoring activities

***Annotation.** This article highlights the development of tutoring activities, the methods and techniques used to increase the effectiveness of tutors' innovative activities, and quality cooperation with students. This information and analysis and recommendations will help tutors and future tutors to conduct their work meaningfully and develop the skills to work easily in groups with students.*

***Keywords:** tutor, personnel, method, innovative activities, techniques, group, individual, education, antiquity, modern pedagogy, environment.*

KIRISH

Zamonaviy jamiyatning eng muhim xarakterli jihati uning barcha sohalarida globallashuvning ko'zga tashlanayotganligidir. Mustaqil fikrlay oladigan, dunyoqarashi va tafakkuri keng barkamol insonlar yurtimiz taqdirini hal qiladilar. Shuning uchun ham kelajakka munosib bo'lgan, ma'naviy jihatdan yetuk yoshlarni tarbiyalash bugungi kunning muhim vazifalaridan biridir. Bu borada pedagog kadrlar hamda tyutorlarning o'рни beqiyosdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Ko'plab manbalarda ta'kidlanganidek, tyutorlikni qadimgi davrlardan, misol uchun Rim imperiyasi davrida ham kuzatish mumkin. Qadim zamonlarda bilim olishning yagona manbai tyutorlik bo'lib bu ta'lim faqat o'sha davrining elitasi uchun mo'ljallangan edi. Qadimgi antik davrdagi tyutorlar – faylasuflar, yozuvchilar, va olimlar bo'lishgan. Ular o'z o'quvchilariga akademik bilimdan ko'ra ko'proq narsani o'rgatishlari kerak bo'lgan.[2, 28-b] Ta'lim berishning bu shakli yangi maktablar, universitetlar paydo bo'la boshlagandan keyin bu kabi yakka tartibdagi shug'ullanish ya'ni tyutorlik ikkinchi darajaga tushib qoladi va uning o'rnini ta'lim berishning akademik tizimi egallaydi.

Professional standartga ko'ra, tyutor - bu ta'limda tyutorlik faoliyati bilan shug'ullanadigan pedagog xodimga nisbatan ishlatiladi. T. M. Kovalyovning ta'kidlashicha, tyutor bu - pedagogik faoliyatni aniqlash va aniqlashga qaratilgan ta'limni individuallashtirish, talabning ta'lim motivlari va qiziqishlarini rivojlantirish, ta'lim dasturi bilan ishlash uchun davlat, oila, shaxsning xohish-irodasini hisobga oladigan faoliyat hisoblanadi. [6, 32-b] Tyutor talaba bilan muloqot o'rnatib, qaysi amaliy mashg'ulotlar va ma'ruzalarda qatnashish kerakligini aniqlashga, individual o'quv rejasini tuzishga yordam beradi, talablarining topshiriqlarni bajarishini va ularning imtihonlarga tayyorligini nazorat qiladi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tyutorlik faoliyatini tashkil etishda talabalar bilan nafaqat individual balki guruhda ham ishlash talab etiladi. Albatta, ularning qay darajada bir-biri bilan ishlay olishi va muloqotchanlik qobiliyatini aniqlab olish ish jarayonining yengil kechishiga ko'maklashadi. Bu borada tyutorga bir qancha metodlarni o'rganib, ulardan foydalanish samarali bo'lishi mumkin. Quyida shunday metodlardan birini ko'rib chiqamiz.

Guruhdagi psixologik iqlimni o'rganish metodikasi.

Mazkur metodika guruhdagi ijtimoiy-psixologik iqlimni o'rganishga mo'ljallangan, maxsus ikki qutbli shkladan tashkil topgan. Shkala F.Fidler tomonidan taklif qilingan.

Ko'rsatma: “Quyida ma’no jihatdan bir-biriga zid o’n juft jumla keltirilgan. Ushbu jumlar yordamida guruhdagishaxslararo munosabatlarga baho berish mumkin. Bunda shuni e’tiborga olish kerakki, baho chap tomonga yaqinlashgan sari chap tarafdagi xususiyat darajasi, o’ng tomonga yaqinlashgan sari o’ng tarafdagi xususiyat darajasi ortadi. Shundan so’ng, guruhimiz a’zolari o’rtasidagi munosabat uchun ko’proq qaysi xususiyatlar xos ekanligini ko’rishimiz mumkin”.

	Do’stona munosabat										Dushmanlik kayfiyati
	Kelisha olish										Kelisha olmaslik
	Guruhdoshlardan qoniqish										Guruhdoshlardan qoniqmaslik
	Guruh ishlariga qiziqish										Guruh ishlariga qiziqmaslik
	Bir-birini himoya qilish										Bir-biriga befarqlik
	Inoqlilik, ahillik										Chiqishmaslik
	Hamkorlik										Bir-biriga ishonmaslik
	O’zaro yordam										Yaxshilikni ravo ko’rmaslik
	Guruhdoshlarni hurmat qilish										Guruhdoshlarga hurmatsizlik
0	Guruhdosh yutug’idan quvonish										Guruhdosh yutug’iga befarqlik

Natijalarni qayta ishlash va izohlash:

1) Barcha jumalarga qo’yilgan ballarning yig’indisi topiladi (80 – eng yuqori ko’rsatkich, 10 – eng quyi ko’rsatkich);

2) Har bir juftlik bo’yicha barcha ishtirokchilar to’plagan o’rtacha ballar hisoblab chiqiladi (har bir juftlik bo’yicha barcha ishtirokchilarning ballari o’zaro qo’shib, yig’indisi ishtirokchilar soniga bo’linadi);

3) O’rtacha ballarning bandlari o’zaro birlashtirib chiqiladi (xosil bo’lgan egri chiziq ishtirokchilar guruhdagi psixologik iqlim haqida qanday fikrda ekanini aks ettiradi)

Eslatma: guruhning umumiy ko’rsatkichlarini har bir ishtirokchining ko’rsatkichlari bilan solishtirish orqali guruhdagi ijtimoiy-psixologik iqlimga noadekvat yuqori yoki past baho beruvchi sinaluvchilarni aniqlab olish mumkin. [5, 72-73 b]

XULOSA

Xulosa o’rnida shuni aytib o’tish lozimki, har bir tyutor o’z faoliyatini samarali olib borishi uchun u o’z guruhi va talabalari bilan yaqindan aloqa o’rnatishi, guruhni umumiy holati va o’zaro munosabatini munosib baholay olishi darkor. Shubhasiz, yuqorida keltirilgan metoddan foydalanib guruh muhitini analiz-sintez qilib olish va kerakli xulosalar asosida ishni to’g’ri tashkillash tyutorning kelgusi ish faoliyatida qo’l keladi, talabalarni guruhda ishlash qobiliyatlarini yanada rivojlantirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI

1. Брэй М. Частное дополнительное обучение (репетиторство): сравнительный анализ моделей и последствий // Вопросы образования. – 2007. – No 1. – С. 65–83
2. Jalilova D.U. Psychological And Technological Features of Increasing the Efficiency of Educational Activity of Talented Students in Presidential Schools. //Journal of Pedagogical Inventions and Practices ISSN NO: 2770-2367 (<https://zienjournals.com>).

3. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti//Darslik –T.: SANO-STANDART, 2017.

4. Ro‘ziyeva D.I., Tolipov O.Q. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. //–T.: INNOVATSIYA-ZIYO, 2019.

5. Ратанова Т.А, Шляхта Н.Ф. Психодиагностические методы изучения личности: Учебное пособие. – Переработанное и дополненное издание пособия Т.А.Ратанова, Л.И. Золотарева, Н.Ф.Шляхта «Методы изучения и психодиагностика личности» - М.: Мсосковский психолого – социальный институт: Флинта, 1998. 101 – 102 б

6. Налоговый Гайд для репетиторов в Великобритании [Электронный ресурс]. – Режим доступа: // URL: <https://www.taxback.co.uk/tax-guide-for-tutors-in-the> (дата обращения 26.05.2020).